

Djelo privlači pozornost jer je to jedina knjiga te vrste u Republici Hrvatskoj. Njome su studenti dobili udžbenik iz pedagogije, a djelatnici u području odgoja - odgovarajući priručnik. U procesu preobrazbe školskog i odgojnog sustava Pedagogija prof. dr. Ante Vukasovića može potpomoći nastojanja u smjeru reafirmacije odgojne funkcije, odgojnih vrijednosti i zajedničkoga skladnog pedagoškog djelovanja škole, Crkve i obitelji. Cijena knjige je 100,00 kuna, a za veći broj primjeraka odobrava se popust od 20 posto.

Anđelko Kaćunko

POETSKA RAZGLEDNICA POVIJESNE BAŠTINE I NARODNE DUŠE

Frane BEGO, *Ognjeni vijenac*, Matica hrvatska i Društvo "Bijaći" Kaštela 1995.

Svećenik, dugogodišnji župnik, prepozit splitskog kaptola, kulturni radnik, povjesničar i pisac, don Frane Bego se uz crkveno-povijesna i kulturološka istraživanja ogledao i u pjesničkom umijeću. Poslije objavljivanja opširne monografije o Kaštel Kambelovcu i Gomilici te više stručnih prikaza o splitskoj katedrali,* prošle je godine u nakladi Matice hrvatske u Kaštelima i Društva "Bijaći" objavio zanimljivu povijesno-duhovnu "razglednicu" o kaštelanskim starohrvatskim crkvama u stihovima, *Ognjeni vijenac*.

Kad sam, po izlasku Vijenca, posjetio don Franu i upitao je li istina da mu je izišla zbirka, on se nasmija i reče: "To su razgovori s našom prošlosti, poticaj novim pokoljenjima da ne zaborave svoje korijene, povijesnu baštinu i duhovnu tradiciju. Evo, vidjet ćeš; ponesi jedan primjerak i don Mili." Vrativši se kući, počeh listati i čitati. Nikada dosta vremena: čekaju posli, ali don Franini "razgovori" ostaju u rukama. Što ih više čitam, više me zanimaju. Već tada pomislih: poetski su i povijesno zanimljivi, moram se na njih osvrnuti. Na žalost, planovi uvijek ne idu kako bi čovjek htio. Ipak, s malim zakašnjenjem došao je i na njih red.

* Još mu, koliko znam, čekaju svjetlo dana radovi o starim splitskim crkvama i crkvicama (kapelama), dok će opširno gradivo i fotografska dokumentacija o gradnji, povijesti i umjetnosti crkava u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji - s čime se je također bavio i što je dugo prikupljao - biti dragocjena pomoć autoru ili autorima povijesne panorame o crkvenoj umjetnosti i arhitekturi na području Splitsko-dalmatinske i dijelom Dubrovačko-neretvanske županije.

Tematika je don Franina *Ognjenog vijenca* povijesne, kulturološke i vjerske naravi, poticajno-poučne, didaktičke. Predmet su joj starohrvatske crkvice ili, bolje, vjera i život naroda koji ih je gradio i s njima živio. Sedamnaest ih je iznad "ravnog polja": podignute su od IX. do XIII. stoljeća u starim naseljima. Najstarije su kneževske gradnje: Sv. Marta u Bijaćima, i Sv. Juraj od Putalja. Zidali su ih domaći majstori: bolje reći, zidala ih je i obnavljala čvrsta vjera. Smještene su na valovitim brežuljcima uz gorska vrela i pitome maslinike u širokom vijencu zemljopisne arhitektonike, od povijesnih Bijaća do Solina, na razmaku od kojih 10-12 km. Taj raspored, u pjesnikovoj viziji ivanjskih krijesova - vatara koje su se palile u predvečerja zavjetnih blagdana i posebno uoči sv. Ivana Krstitelja - dao je ovoj zbirci poetski naslov.

Don Frane, očito, od djetinjstva u sebi nosi poetsko nadahnuće kaštelanskih zavjetnih svetišta. I sam je, u nizu dugih generacija, živio i odgajao se uz njih; doživljavao ih povijesnom i duhovnom zbiljom, crkvenom i narodnom. Priznaje da je s njima i u njima osjećao bilo vremena, duhovnu baštinu i toplinu narodne duše. Jer, kako zapisa stari začinjavac, sve su one "dom Božji i vrata od nebesi... počin umornim i zdravlje bolesnim". U njihovim se oblicima, slikama i oltarima, u hodočasničkim ophodima i zavjetnim procesijama, doživljavalo zavičajnu zbiljnost: upijalo vjerski i narodni duh, rastao je, diveći se njihovoj ljepoti:

Crkvice na vrhu Bijaća/ sebi me zvala
dok sam još bio dijete/ ona je stajala
na rubu mog obzorja/ daleka nedohvatna
budeći čežnje svete (...)

U tom je ozračju u *Ognjenom vijencu*, kao zlatomisnik, progovorio iskonskim zovom duše. Ispjevao je 17 pjesama protkanih životnom stvarnošću i pjesničkom toplinom, moralno-didaktičkom po(r)ukom i narodnom mudrošću. Osnovno mu je nadahnuće religiozno, duhovno, ali je istodobno i nacionalno, narodno; puno je povijesnih podataka i vjerskih poticaja.

Tradicija je snažno zahvaćena. Sve odiše vjekovnim običajima i hodočasničkim procesijama, vjerom i molitvom. I ritmika je, stih i pouka, s tim usklađena:

Kad bi proljeće stiglo/ u cvijetnim haljinama
sve živo bi se diglo/ u pohod Rudinama
(*Crkvice sv. Jurja... od Rudina*)

Ima u tim stihovima nešto iskonsko naše, narodno, starohrvatsko i kršćansko. Postupak im je topao i raznolik, složan i jednostavan istodobno. Tkan je od jasne misli i riječi, realistično i uvjerljivo. Sav se, poput poetskog tkiva i slojevite tematike, skladno

prelijeva iz sadržajne misli u životno upozorenje, iz povijesne asocijacije u lirski izričaj i religioznu emociju, vječnu i vremenitu:

U crkvi Gospe moli/ dobroga Boga
za kruh - u vrijeme gladi/ za mir - u vrijeme rata
za zdravlje - u vrijeme boli

(Gospe na Hladi)

Pojedine su pjesme tematski stilizirane - svaka pjeva o svojoj crkvi, njezinoj povijesti i poruci - ali su sadržajno i te kako povezane. U poetskom se nizu sve zajedno slijevaju u duhovnu epopeju kaštelanskog kraja, njegova crkvenog i narodnog identiteta:

Ovo je mjesto sveto (...)/ Tu je i prvi spomen
HRVATSKOG imena/ upisan ovdje osamsto pedeset druge (...)
Ovdje u BIJAĆU/ na didini, na ledini
kamen se djelao pomno/ splitao u vijenac,
oltarni ciborij/ krsni zdenac... *(Stomrate - crkva sv. Marte)*

Jednako kao i tematski sadržaji i poruke, tako je i stil u ovoj zbirci raznolik, gibak i osjećajan. Pun je različitih figura, misli i asocijacija, ritmičkih odnosa i didaktičkih naglasaka. Uz tradicionalnu poetiku - biran skok i vezan stih - ima i novih forma i slobodna kazivanja, poetskih naracija i duhovnih razgovora, povijesnih priča i čuvstvenih doživljaja. Autor se vješto priklanja davnim utjecajima i suvremenim izričajima, narodnoj poeziji i modernoj poetici, epskoj širini i lirskoj osjećajnosti - u misli i slici:

Crkvice na vrhu brijega/ usred Veloga polja
danju i noću/ bdije/ umjesto radosnog stijega
na svom malom zvoniku/ granu masline/ vije (...)

(Sveti Bare)

Izričaj je, kako vidimo, domaći, pun sadržajnih i poetskih varijacija: pučki je blizak, opipljiv i stvaran, a opet tako književno ponesen, protkan zbiljnošću i maštovitošću. U njemu progovaraju duga vremena i suvremene potrebe, u ritmu i obliku koji tako uspješno zrače začinjačkom toplinom i modernom pjesničkom formom.

Zahvaljujući svemu tome ova je don Franina zbirka neobično čitka i zanimljiva. S jedne strane podatak, dokumenat i zapis, s druge literarna slika i životna panorama. Predmet su joj povijesni spomenici i religiozni osjećaji, vjera i život, simbolizirani u zavjetnim crkvama i molitvenim procesijama dugih pokoljenja. Zadivljuje nas ritmom i izričajima, stvarnošću i legendom, tradicijom i svojom suvremenosti. Izvrsna je razglednica duge povijesti i narodne duše.

Drago Šimundža